

De bevrijding van de Bolhoed

Frank Herzen

Een druilerige regen viel neer op de gehavende stad. De Rooie stond op de trap van het Sint-Franciscusziekenhuis. Zijn handen diep in de zakken van zijn jas. Hij tuurde naar de bleke en hongerige Rotterdammers die voorbijschuifelden.

Voor de Rooie had het al veel te lang geduurd. Hij was nu vijftien en kon zich de tijd van voor de oorlog nauwelijks herinneren. De oorlog des te beter: de scholen werden gesloten (de zesde klas had hij nog niet eens gehad), hij mocht de krantjes van het verzet rondbrengen en was nu duvelstoejager bij een echte verzetsgroep. Daar zaten veel jonge kerels bij, maar ook een paar ouderen, die de Duitsers nog niet te pakken hadden gekregen. Sommige anderen hadden ze wel gepakt. Neem nou de Bolhoed, een van de belangrijkste mannen van de LO, die vier dagen geleden gearresteerd was toen hij een kop surrogaatkoffie zat te drinken in een noodcafé op de Coolsingel. De Bolhoed was een reuzenkerel, een vent uit één stuk. Hij had zo veel onderduikers geholpen, dat je ze niet meer tellen kon. Hup, opgepakt en naar het Haagse Veer gebracht. Met een grote kans dat hij het niet zou overleven.

Direct na zijn arrestatie waren ze bij elkaar gekomen, de mannen van zijn groep. Iedereen was ervan overtuigd: als we iets kunnen doen om de Bolhoed vrij te krijgen, dan moeten we het snel doen. De Bolhoed was wel een harde, die niet gauw de namen van de anderen zou verraden, maar de Duitsers hadden methodes om iemand aan het praten te krijgen. Die waren niet zachtzinnig. Tegen martelen zagen ze niet op. Hun doel was duidelijk: iedereen die iets te maken had met het verzet uitschakelen. Definitief.

De Rooie huiverde. De leiding van zijn verzetsgroep had nu een plan gemaakt. Het briefje dat in zijn hand gedrukt was, was helder: DINSDAG 24 OKTOBER OM DRIE UUR BIJ STATION BERGWEG. Het was nu dinsdag 24 oktober. Een rottag, begonnen met schietpartijen van de *Sicherheidsdienst* bij de Statentunnel en in de Middellandstraat.

Drie doden, die gewoon op straat bleven liggen. Als de dag maar niet ook met doden zou eindigen.

De Rooie was stipt om drie uur bij het station aangekomen. Hij gedroeg zich als een reiziger die de trein gemist had. De zaak liep kennelijk niet zo vlot. Maar op een zeker moment had een koerier hem bij de arm gepakt en gevraagd hoe laat het was. Toen de Rooie wilde antwoorden, had de ander hem haastig toegefluisterd: 'Voorlopig blijven rondwandelen! Het vergaderlokaal is nog niet open.' En de man was weer verdwenen. De Rooie had zijn schouders opgehaald en was de hoek van de Schiekade om geslagen, waarna hij een tijdlang bij het ziekenhuis gewacht had op de dingen die komen gingen. Het bleef maar regenen...

Tegen halfvier was het zover. De Rooie was voor de zoveelste keer langs het station geslenterd, toen plotseling een magere kerel naast hem kwam lopen. De Rooie kende hem bij zijn schuilnaam, Grote Piet. Bijna zonder zijn lippen te bewegen zei Grote Piet: 'We worden verwacht, Rooie. In de ambachtsschool aan de Gordelweg. Zorg dat je er bent.' En weg was hij weer, op zoek naar de anderen.

Eindelijk komt er schot in de zaak, dacht de Rooie. Het werd tijd. Drijfnaat was hij geworden. Een lege maag had hij ook. Onderweg naar de Gordelweg moest hij denken aan een heel dikke biefstuk met gebakken aardappeltjes. Maar biefstukken waren tegenwoordig alleen voor de Duitsers bestemd.

In de bestuurskamer van de school zaten en stonden zeventien mannen en jongens bij elkaar.

'Het zal niet gemakkelijk zijn, jongens,' zei de chef van de groep. 'Zo ongeveer de hele SD is in touw vanwege die heibel vanmorgen. Mooie Peter is doodgeschoten. Twee van ons zijn gevangengenomen. Maar er is dan ook een SD-officier om zeep geholpen. Dat is in elk geval een stuk ongeluk minder.' Hij zweeg even. 'Het was verraad, jongens. Het was smerig verraderswerk. En de ellende is dat nu de *Grüne* door de hele stad patrouilleert. Maar we laten ons niet tegenhouden.'

Hij legde een slordig getekende schets op tafel. 'De laatste tijd zijn er al te veel jonge kerels in handen van de moffen gevallen. Peter Z3 ook. Ze zitten allemaal in het hoofdbureau van de politie. En wij gaan

ze daar nu weer uit halen. Luister naar mijn plan.'

Ze bogen zich over de tafel. De chef stak zijn handen in zijn zakken en keek de anderen een voor een aan. 'De kantinebaas van het bureau zit in het complot,' zei hij. 'Hij doet met ons mee en stelt zijn huis beschikbaar. Hij moet daarna wel onderduiken, maar dat is al geregeld. Vanuit zijn woning kunnen we door de kantine rechtstreeks op de gang van de derde verdieping van de gevangenis komen. Zo hoeven we niet langs de wacht.'

Hij tikte op de schets en wees naar de Taaie en Kleine Jan.

'Jullie twee gaan verkleed als ss'ers het eerst naar binnen. De Rooie en de Vos komen achter jullie aan. Willem en de Linke houden de wacht op de derde verdieping. We hebben voor ieder van jullie een stengun. Daarmee hou je dat tuig wel even koest.'

De Taaie boog zich over de tafel. 'Hoeveel bewakers zijn er in de gevangenis,' vroeg hij, 'en hoe laat gaat de kermis beginnen?'

'Om zeven uur vanavond komen we allemaal samen in de woning van de kantinebaas,' zei de chef. 'Ik weet niet precies hoeveel bewakers er zijn. Ik schat een stuk of tien. Maar met hen zullen we geen moeite hebben. Of ze gehoorzamen, of ze gaan eraan.'

'Zeven uur,' zei de Rooie. 'Dan hebben we nog bijna drie uur. Kan ik eerst nog ergens wat eten.'

De jongens brulden van het lachen. De opmerking van de Rooie was een goed voorteken, want bij succes of een kans op succes dacht de Rooie altijd aan eten!

De regen was opgehouden toen de jongens na elkaar de woning van de kantinebaas binnen slopen. Bijna geruisloos ging de deur telkens open en dicht. Het was kwart over zeven toen de Taaie en Kleine Jan hun ss-uniformen aantrokken. Een paar anderen trokken ook uniformen aan. Die waren van de *Grüne Polizei*. Waar ze vandaan kwamen, was de Rooie een raadsel.

'Wat sta je te rillen?' vroeg de Vos aan de Rooie. 'Krijg je soms griep?'

De Rooie schudde zijn hoofd. 'Het zijn die pakken,' zei hij, wijzend op de uniformen. 'Als ik eraan denk wat daarmee allemaal wordt uitgevreten...'

'Moet je niet aan denken,' zei de Vos. 'Wij doen er nou wat goeds mee.'

Ze hingen de stenguns over hun schouder. De chef knikte goedkeurend en zei: 'Het is nu bijna halfacht, mannen. Het spul kan beginnen.' Hij wenkte een als vaandrig verklede KP'er. 'Tijd om te bellen!'

De 'vaandrig' nam de hoorn van de haak. Hij draaide het nummer van de hoofdbewaker en zei: 'Met de officier van dienst, vaandrig Koot! Er zijn hier een paar ss'ers die komen controleren.'

De stem aan de andere kant kraakte door de hoorn. In de stille huiskamer van de kantinebaas luisterden de mannen ernaar.

'De zaak is in orde. Je kunt ze binnenlaten.'

'Mooi.'

Kalm legde de nepvaandrig de hoorn op de haak. Hij knikte in de richting van de chef. Een ogenblik later slopen de mannen achter elkaar door de kantine...

De Rooie voelde zich heel kalm. De hoofdbewaker was erin gevlogen. Tot nu toe ging alles goed. Ze slopen zo zacht mogelijk naar de gang. Twee lage trapjes op en ze stonden voor de deur van de gevangenisafdeling. Daar zaten twee agenten. Ze legden de ss'ers geen strobreed in de weg. De rest van de ploeg, twaalf man, bleef even wachten.

'Kunnen we door?' De stem van de namaakvaandrig klonk heel gewoon. De agenten knikten. Ook de agent achter de deur leverde geen moeilijkheden op. Maar de twee ss'ers waren de deur nog niet door, of de achterblijvers stormden de gang in. 'Geen kik, als je leven je lief is!'

De drie agenten waren zo verbluft door de snelle actie dat ze hun handen meteen in de lucht staken. Ze lieten zich zonder verzet ontwapenen en boeien. De overvallers renden verder, naar vier gewapende landwachters die voor de cellen zaten te kaarten.

'Handjes in de lucht! Vlug wat!'

Vier stenguns wezen naar de landwachters. Hun kaarten dwarrelen op de grond.

'Troef,' zei de Vos zacht. Maar er lachte niemand om de grap. Met knarsende tanden moesten de landwachters zich laten ontwapenen.

'En tegen de muur!'

De chef gaf de rest van de mannen een teken. 'Vooruit!'

Ze waren erdoor. Het was nu wel opgeschieten geblazen. Terwijl de bewakers door een paar verzetslieden in bedwang werden gehouden, had een van de KP'ers de sleutels van de cellen te pakken gekregen. Hij begon nu de deuren te openen.

‘Eruit! Vlug!’

Een van de gevangenen keek zijn bevrijder met schrikogen aan. ‘Mag ik mijn brood meenemen?’

De arme kerel had geen idee van wat er aan de hand was, bedacht de Rooie. Hij dacht dat het echte ss’ers waren!

‘Doe niet zo gek, man,’ zei de Rooie met een grijns. ‘Dat zijn net zomin Duitsers als ik. Kom er nou maar uit, je bent bijna vrij!’

De man strompelde zijn cel uit.

In de volgende cel troffen ze een verrader. Die was bij de anderen gestopt om ze af te luisteren. Met een onnozele blik zei hij: ‘Heren, ik geloof dat u zich vergist. Ik ben in dienst van de SD. Ik hoef dus niet mee.’

‘Smeerlap,’ brieste de chef. ‘Trap hem terug in de cel. Als hij zo nodig een vriendje van de moffen wil zijn, dan doet hij maar!’

De man werd tegen de muur van de cel gekwakt.

‘Opschieten, mannen,’ siste de chef. ‘Vlugger.’

Steeds meer gevangenen kwamen de cellen uit. Het werd een hele stoet. De chef schudde Peter Z3 hartelijk de hand. ‘Morgen schijnt de zon weer, Peter!’

‘Bedankt, chef.’

Ook de Bolhoed werd uit zijn cel gehaald. Hij grijnsde toen hij de Rooie zag. ‘Dat hebben jullie gauw voor elkaar, jongen.’

De Rooie haalde zijn schouders op. ‘Dit gaat vlugger dan aan goed voedsel komen.’

De kerel van de SD begon te schreeuwen. In zijn cel werden nu ook de vier landwachters opgeborgen. De Taaie stapte naar voren en zwaaide met de loop van zijn stengun. ‘Nou houd je je grote smoel, vader,’ zei hij. ‘Anders wordt dit ding hier kwaad!’

De kerel slikte, sloot zijn mond en kroop weg in de verste hoek van de cel.

De Rooie keerde zich om. ‘Ze zijn er allemaal uit, chef,’ zei hij.

De chef keek de gang door. ‘Wegwezen dan.’

Het was kwart voor acht toen de aftocht begon. De bevrijde gevangenen verdwenen langs dezelfde weg als de knokploeg gekomen was. En hoewel de chef hen voortdurend bezwoer geen herrie te maken, ging alles toch met het nodige lawaai. De Rooie verbaasde zich erover dat er nog steeds geen alarm geslagen was. Wat was er met de bewakers op de andere verdiepingen aan de hand? Waren die soms doof?

Kort daarna bevonden ze zich met hun gevangenen in de huiskamer van de kantinebaas. Bomvol was die. De kantinebaas zelf had allang een goed heenkomen gezocht.

Het was een vreemde optocht die even later over het tegelpad voor het hoofdbureau ging: 46 gevangenen en daaromheen bewapende namaak-ss'ers.

'Ik geloof waarachtig dat we het hebben gehaald,' zei de Rooie tegen de KP'er die naast hem liep. 'Geen kip te zien.'

Hij had het nog niet gezegd of achter hen begonnen plotseling sirenes te loeien. De overval was ontdekt! Een paar van de bevrijde gevangenen keken angstig om zich heen. Maar de chef bleef ijskoud. 'Geen paniek,' riep hij. 'Vooruit, naar de auto's! En ervandoor.'

Op het plein stonden de auto's van de knokploeg al klaar. Binnen een paar minuten was alles voorbij. De gevangenen klonnen haastig in de wagens, de portieren knalden dicht. Toen verdwenen de auto's in het donker.

Een dag later slenterde de Rooie op zijn gemak over het plein voor het Haagse Veer. Daar bleef hij staan en grijnsde. 'En dat was dat,' zei hij zacht. 'Ik geen biefstuk, jullie geen gevangenen!'

Toen liep hij fluitend verder.